

59 ואמר רבי יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב, הלוקח ספר
60 תורה מן השוק, פחותה מצנה מן השוק, ואם כתבו בעצמו קיים
61 מצוה גדולה יותר, ומעלה עליו תכתוב כאילו קיבלו מהר סיני.
62 אמר רב ששת, אם הגיה ספר תורה שלקח מן השוק אפילו אות
63 אחת, מעלה עליו כאילו כתבו בעצמו, ומצותו מרובה יותר
64 מהלוקח ספר תורה מוגה מן השוק.
65 הגמרא מבארת דיני כתיבת ספר תורה: (סימן) לדינים המבוארים
66 להלן, (ס) [עגלם]. תנו רבנן, עושה אדם ויעה של קלף בספר
67 תורה מכת שלש דפין – בשיעור שניתן לכתוב בה שלש עמודים,
68 ועד בת שמונה דפין – שניתן לכתוב בה שמונה עמודים. פחות מכן
69 יותר על כן, לא יעשה, מפני שבפחות משיעור שלשה עמודים,
70 התפירות שבין היריעות סמוכות זו לזו והדבר אינו נאה, וביותר
71 משיעור שמונה עמודים, התפירות שבין היריעות רחוקות זו מזו.
72 ואם היריעה קצרה לא ירבה דפין – לא יכתוב בה שמונה עמודים
73 צרים, מפני שנראה כאגרת שאדם כותב לחברו, ואם היריעה רחבה
74 יותר משיעור שלשה עמודים לא ימעט דפין – לא יכתוב בה
75 שלשה עמודים רחבים, מפני שעיניו של הקורא משוטטות מתחילת
76 השורה לסופה, ואם השורה תהיה ארוכה הוא עלול לטעות
77 ולהחליף בין השורות בשעה שהוא מסים שורה אחת ומתחיל
78 אחרת, אלא הרחוב יהיה כגון שהתיבה 'למשפחותיכם'
79 (למשפחותיכם למשפחותיכם) תוכל להיכתב בכל שורה שלש
80 פעמים.
81 נדרמנה לו ויעה בת תשע דפים – בשיעור שאפשר לכתוב בה
82 תשעה עמודים, וצריך לחלוק אותה לשני חלקים שהרי אין לעשות
83 יריעה אחת יותר משיעור שמונה עמודים, לא יחלוק אותה שלש
84 לכאן – ביריעה אחת ושש לכאן – ביריעה השניה, אלא ארבע
85 לכאן והמש לכאן, כדי שיריעה אחת לא תהיה גדולה הרבה יותר
86 מהיריעה השניה.
87 במה דברים אמורים שלא ימעט ולא ירבה בדפים, בתחלת הפסוק
88 ובאמצעו, אבל בסוף הפסוק, אפילו לא נשאר לו אלא פסוק אחד,
89 יכתבו בכל היריעה, ואפילו לא נשאר לו דף אחד יעשה אותו מכל
90 היריעה. שואלת הגמרא: פסוק אחד סלקא דעתך – וכי עולה
91 בדעתך לומר שאפשר לכתוב פסוק אחד ביריעה האחרונה, הלא
92 צריך לסיים את התורה בסוף הדף. משיבה הגמרא: אלא אימא
93 פסוק אחד ברוך אחד – שיעשה ביריעה האחרונה עמוד אחד צר,
94 ובעמוד זה יכתוב רק תיבה אחת בכל שורה, ויסיים את התורה בסוף
95 הדף.
96 הגמרא מבארת דינים נוספים בכתיבת ספר תורה: שיעור הגליון של
97 ספר תורה צריך להיות כך, מסוף הקלף למטה עד האותיות
98 שלמעלה ממנו קלף חלק בשיעור טפה, מתחילת הקלף למעלה עד
99 האותיות שלמעלה ממנו קלף חלק בשיעור שלש אצבעות, ובין דף
100 לדף – בין עמוד לעמוד במלא ריוח רוחב שתי אצבעות. ובחומשין
101 שכתובים על קלף כספר תורה אולם אין בהם קדושת ספר תורה,
102 מלמטה שיעור שלש אצבעות, מלמעלה שיעור שתי אצבעות, ובין
103 דף לדף במלא ריוח רוחב גודלן – אנדולן.
104 הברייתא חוזרת לבאר שיעורים בכתיבת ספר תורה: ובין שיטה
105 לשיטה צריך להיות ריוח במלא שיטה – ברוחב שורה, ובין תיבה
106 לתיבה במלא אות קמנה – בגודל האות יחד, ובין אות לאות
107 במלא חוט השערה, כלומר דק ביותר.
108 אף על פי שלכתחילה השיעורים צריכים להיות כמבואר לעיל, מכל
109 מקום אל ימעט אדם את הכתב ויעשהו דק יותר משאר האותיות,
110 לא מפני ריוח של מטה, ולא מפני ריוח של מעלה, ולא מפני ריוח
111 שבין שיטה לשיטה, ולא מפני ריוח שבין פרשה לפרשה – בספר
112 תורה יש פרשיות פתוחות ויש סתומות, 'פרשה פתוחה' היינו
113 שהפרשה שלפניה מסתיימת באמצע שיטה, ומותרים ריוח חלק
114 בשיעור תשע אותיות, והפרשה הפתוחה מתחילה בתחילת השיטה
115 הבאה, ו'פרשה סתומה' היינו שהפרשה שלפניה מסתיימת בתחילת
116 שיטה, ומותרים ריוח חלק בשיעור תשע אותיות, והפרשה הסתומה
117 המשך בעמוד קלב

1 אבל כאשר בכל דף יש ארבע אותיות ותרות, לית לן בה – אין
2 לחוש בזה, אלא יש להסיר את האותיות היתירות.
3 איך – הדין האחר דאמר רב, הכותב ספר תורה וקא לגמור את
4 הכתיבה, דהיינו שהוא עומד להגיע לסוף חמשה חומשי תורה, גומר
5 ואפילו אם הכתיבה מסתיימת באמצע הדף ולא בסופו.
6 מיתבי, שנינו בברייתא, הכותב ספר תורה וקא לו לגמור את
7 הכתיבה, לא יגמור באמצע הדף בדרך שגומר בכתבת החומשין
8 – כל אחד מחמשה חומשי תורה, אלא מקצר את השורות והולך
9 עד שמגיע לסוף הדף, ושם כותב את התיבות האחרונות לעיני כל
10 ישראל (דברים לו יג). מתרצת הגמרא: כי קא אמר רב שגומר אפילו
11 באמצע הדף בחומשין – בסיום כתיבת כל חומש מחמשה חומשי
12 תורה העשויים בגליון כספר תורה אולם אין בהם קדושת ספר תורה.
13 מקשה הגמרא: והא 'ספר תורה' קאמר רב, ואיך אפשר להעמיד
14 דבריו בחומשים. מתרצת הגמרא: כוונת רב בחומשין של ספר
15 תורה, רק את ארבעת החומשים הראשונים יכול לסיים באמצע
16 הדף, אולם את חומש דברים שהוא סיום הספר תורה צריך לסיים
17 בסוף הדף.
18 מקשה הגמרא: איני – האם כך הוא ביאור דברי רב, והאמר רבי
19 יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב, שהתיבות 'לעיני כל
20 ישראל' (דברים לו יג) נכתבות באמצע הדף. מתרצת הגמרא: הריא –
21 שמונה זו אינה אומרת שלעיני כל ישראל יכול להיכתב באמצע
22 הדף, אלא באמצע שיטה – שורה.
23 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בדין זה: אימא, רבנן אמרי,
24 אפשר לכתוב את התיבות 'לעיני כל ישראל' שהן סיום התורה אף
25 באמצע שיטה ואף באמצע הדף, רב אשי אמר, באמצע שיטה
26 דווקא אבל לא באמצע הדף. והלכתא כרב אשי שבאמצע שיטה
27 דווקא ולא באמצע הדף.
28 הגמרא מבארת דינים נוספים בהלכות ספר תורה: אמר רבי יהושע
29 בר אבא אמר רב גידל אמר רב, שמונה פסוקים אחרונים שבתורה
30 אדם יחיד קורא אותן בבית הכנסת, ואין מפסיקים ביניהם כדי
31 שאחר יעלה ויקרא את הפסוקים הנותרים. מבררת הגמרא: הלכה זו
32 כמאן – כשיטת איזה תנא היא, דלא כרבי שמעון, דתניא בברייתא,
33 נאמר (דברים לו ד) 'וימת שם משה עבד ה', וכי אפשו שמשא היה
34 חי וכתב 'וימת שם משה', אלא עד כאן כתב משה, ומכאן ואילך
35 כתב יהושע בן נון, דברי רבי יהודה, ואמרי לה – ויש אומרים
36 שאלו דברי רבי נחמיה. אמר לו רבי שמעון, וכי אפשר שספר
37 תורה יהיה חסר אות אחת, וכתב (דברים לא כז) שמושה אמר 'לקח
38 את ספר התורה הזה ושמתם אותו' וגו', הרי שמושה קורא לו 'ספר
39 תורה', ואיך אפשר לומר שאת שמונת הפסוקים האחרונים כתב
40 יהושע לאחר פטירת משה. אלא עד כאן תקדוש ברוך הוא אמר
41 למשה ומשה (כותב ו) אמר אחריו כדי שלא יטעה [וכותב], כמאן
42 ואילך – מהפסוק וימת שם משה' עד סוף התורה תקדוש ברוך הוא
43 אמר ומשה כותב בדמע, ולא היה אומר מרוב צער, ועוד מצינו
44 שבדברי צער אין לקרוא בפיו כמה שנאמר להלן (ירמיה לו יח),
45 כששאלו שרי המלך יהויקים את ברוך בן נריה לאחר שברוך קרא
46 בפניהם את מגילת איכה שכתב מפי ירמיהו, האם ירמיהו אמר לו
47 את כל הפרטים הכתובים בה או שאמר לו רק את כללות הענין והוא
48 סידר מעצמו את הפרטים, ויאמר להם ברוך מפיו – של ירמיהו)
49 וקרא אלי את כל הדברים האלה ואני כותב על הספר בדיו,
50 ומבואר שברוך לא היה אומר בפיו את דברי ירמיהו קודם שכתבם,
51 מפני שהיו קינות. ואם כן, לימא – האם יש לומר שהלכה זו שמונה
52 פסוקים אחרונים שבתורה יחיד קורא אותם כרבי שמעון,
53 שהרי לפי רבי שמעון גם אותם כתב משה, ואין סיבה שלא להפסיק
54 ביניהם. משיבה הגמרא: אפילו תימא – אם תאמר שדברי רב הם
55 כרבי שמעון, הואיל ואישתני אישתני – מכיון שנשתנו מכל
56 הפסוקים שבתורה, שהרי נכתבו בדמע, או משום שמושה לא אמר
57 אותם קודם שכתבם, נשתנו משאר הספר תורה ואין מפסיקים
58 ביניהם.

48 שמדאורייתא טבל ברוכא בטל - בטל ברוב וחייב מעשר של טבל
 49 שנתערב בחולין הוא רק מדרבנן, ורוב עמי הארץ מעשרים הן
 50 וממילא גם דמאי חייב במעשר רק מדרבנן, והנה ליה - והרי הוא
 51 ורבי שמעון שזורי המפריש מהדמאי על התערובת פתורם מן
 52 הפטור על הפטור, שהרי גם הטבל המעורב בחולין וגם הדמאי
 53 פטורים מדאורייתא מן המעשר. שואלת הגמרא: מדוע אמר רבי
 54 טרפון לרבי שמעון שזורי שיקח פירות דמאי ויעשר מהם על
 55 התערובת, ולימא ליה - שיאמר לו כך, לך קח פירות מן העובד
 56 בוכבים ועשר מהם על התערובת, שהרי גם פירות עובד כוכבים
 57 חייבים במעשר רק מדרבנן. משיבה הגמרא: קסבר רבי טרפון, אין
 58 קנין לעובד בוכבים בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר, כלומר
 59 עובד כוכבים שקנה קרקע בארץ ישראל, אין קניינו מועיל להפקיע
 60 את הארץ מקדושתה שלא יתחייבו פירותיה במעשר, אלא ישראל
 61 שקנה ממנו את פירותיו חייב מן התורה לעשר אותם, ונמצא שפירות
 62 של עובד כוכבים חייבים במעשר מדאורייתא, והנה ליה - והרי הוא
 63 ורבי שמעון שזורי המפריש מהם על התערובת כחורם מן החיוב על
 64 הפטור - מפירות החייבים מדאורייתא במעשר על פירות הפטורים
 65 מדאורייתא מן המעשר.
 66 איכא דאמרי - יש שאמרו שמועה זו בלשון אחרת, אמר ליה רבי
 67 טרפון לרבי שמעון שזורי, לך קח פירות מן העובד בוכבים ועשר
 68 מהם על הטבל, וטעמו משום שקסבר שיש קנין לעובד בוכבים
 69 בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר, כלומר עובד כוכבים שקנה
 70 קרקע בארץ ישראל, קניינו מועיל להפקיע את הארץ מקדושתה
 71 שלא יתחייבו פירותיה במעשר, וישראל שקנה ממנו את פירותיו אינו
 72 חייב לעשר אותם, נמצא שפירות עובד כוכבים חייבים במעשר רק
 73 מדרבנן, והנה ליה - והרי הוא כחורם מן הפטור - שהרי
 74 גם טבל המעורב בחולין וגם פירות עובד כוכבים מדאורייתא
 75 מן המעשר. שואלת הגמרא: מדוע אמר רבי טרפון לרבי שמעון שזורי
 76 שיקח פירות עובד כוכבים ויעשר מהם על התערובת, ולימא ליה -
 77 שיאמר לו קח פירות דמאי מהשוק ועשר מהם על הטבל, שהרי גם
 78 דמאי פטור מדאורייתא מן המעשר. משיבה הגמרא: קסבר רבי
 79 טרפון, אין רוב עמי הארץ מעשרין, אלא יש מהם שמעשרים ויש
 80 שאינם מעשרים, ואם כן הספק שקול וכמחצה על מחצה, ויש
 81 לחשוש שמא העם הארץ שמכר לו את הפירות לא עישר אותם
 82 ופירותיו חייבים במעשר מדאורייתא, ואם יעשר מהם על הטבל
 83 המעורב בחולין נמצא שהוא תורם מן החיוב על הפטור, שהרי
 84 התערובת שנתבטלה ברוב פטורה מדאורייתא מן המעשר.
 85 שלח ליה רב יוסף בר שלמיא לרב פפא לשאול אותו, הא דאמר
 86 רבין בר חיננא אמר עולא אמר רבי חיננא, הלכה כרבי שמעון
 87 שזורי ולא עוד אלא כל מקום ששנה רבי שמעון שזורי הלכה
 88 כמותו, האם אף רבין של נתעורב ליה טבל בחולין הלכה כרבי
 89 שמעון שזורי, או שרק במה ששנינו במשנה הלכה כמותו ולא במה
 90 ששנינו בברייתא. אמר ליה רב פפא, אין - כן, רבי חיננא פסק הלכה
 91 כרבי שמעון שזורי גם בדבריו ששנינו בברייתא.
 92 אמר רב אשי, אמר לי מר זוטרא, קשי ביה - פרך רבי חיננא
 93 מסורא את שאלת רב יימר בר שלמיא, פשימא שרבי חיננא פסק
 94 הלכה כרבי שמעון שזורי גם בדבריו ששנינו בברייתא,

1 שכוונת רבי חיננא היא אשידה - על דין שידה, דתנן במשנה (כלים
 2 פ"ח מ"א), [השידה] - תיבת עץ כמין ארון, שאם היא בגודל שיכולה
 3 להחזיק ארבעים סאה בלח שהם כוריים ביבש, דהיינו שגודלה הוא
 4 אמה על אמה בגובה שלש אמות, יצאה מתורת כלי ואינה מקבלת
 5 טומאה, נחלקו תנאים איך מודדים את גודלה, בית שמיאי אומרים,
 6 נמדדת מבפנים ללא דפנותיה, אם חללה מקבל כוריים ביבש או
 7 שאינו מקבל כוריים ביבש, ובית הלל אומרים, נמדדת מבחוץ יחד
 8 עם דפנותיה, ורואים אילו היה מקום דפנותיה חלול אם היתה מחזקת
 9 כוריים ביבש או לא, ומודים אלו ואלו שאין עובי הרגלים שחן
 10 עבות יותר מדפנות השידה ועובי הרגלים - המסגרת שסביב לפי
 11 השידה, נמדד, ואינו מצטרף לשיעור השידה. רבי יוסי אומר, מודים
 12 בית שמיאי ובית הלל שעובי הרגלים ועובי הרגלים נמדד ומצטרף
 13 לשיעור השידה, והאיר שביניהן - שבין הרגלים אין נמדד, ולא
 14 רואים כאילו שולי השידה יורדים עד סוף הרגלים. רבי שמעון שזורי
 15 אומר, אם היו הרגלים גבוהות טפה שהוא מקום חשוב, אין האויר
 16 שביניהן נמדד, שכיון שהוא מקום חשוב אינו בטל לגבי השידה ואם
 17 לא, אינו מקום חשוב והאיר שביניהן נמדד ומצטרף לשיעור
 18 השידה. ובא רבי חיננא לומר שהלכה כרבי שמעון שזורי שאם
 19 הרגלים גבוהות טפה, האויר שביניהן אינו נמדד, ואם אינן גבוהות
 20 טפה, האויר שביניהן נמדד.
 21 רב נחמן בר יצחק אמר, כוונת רבי חיננא היא אין - על דין יין,
 22 דתנן במשנה (טהרות פ"ג מ"ב) לגבי משקין המקבלים טומאה, רבי מאיר
 23 אומר, שמן תחלה לעולם - שמן שנגע בדבר טמא דינו שהוא ראשון
 24 לטומאה, אף אם נגע רק בשני לטומאה שבאופן זה אם היה אוכל
 25 היה נעשה שלישי לטומאה, מכל מקום כיון שהוא משקה נעשה
 26 ראשון לטומאה, שגורו חכמים על משקין שיהיו לעולם ראשון
 27 לטומאה. ויחכמים אומרים, אף הרבש דבורים הוא משקה ודינו כן.
 28 רבי שמעון שזורי אומר, אף תנין הוא משקה ודינו כן. מקשה
 29 הגמרא: מפלל דתנא קמא - מדברי רבי שמעון שזורי משמע שתנא
 30 קמא סבר שיין לא נחשב משקה, וכי יש מי שסובר כך. מתרצת
 31 הגמרא: אימא - אמור כך, רבי שמעון שזורי אומר, יין הוא משקה,
 32 אבל שמן ודבש אינם משקין ואם נגעו בראשון לטומאה נעשו שני
 33 לטומאה. ובא רבי חיננא לומר שהלכה כרבי שמעון שזורי שיין נחשב
 34 משקה אבל שמן ודבש אינם נחשבים משקין.
 35 הגמרא מביאה ברייתא בשם רבי שמעון שזורי, ודנה האם גם בדין
 36 זה הלכה כמותו: תנא בברייתא, אמר רבי שמעון שזורי, פעם אחת
 37 נתערב לי טבל - פירות שאינם מעשרים בחולין - בפירות שכבר
 38 הפריש מהם מעשר, ומדאורייתא אין צריך להפריש מעשר
 39 מתערובת זו כיון שהולכים אחר רוב הפירות המעשרים, אולם
 40 מדרבנן טבל אינו בטל ברוב, אלא שכעת אי אפשר להפריש מעשר
 41 מתערובת זו כיון שיתכן שהמעשר שיפריש יהיה מהפירות שכבר
 42 נתעשרו ואין עליהם חיוב מעשר אפילו מדרבנן, ואין מפרישים
 43 מעשר מן הפטור על החיוב, ובאתי ושאליתי את רבי טרפון איך
 44 אפשר לתקן פירות אלו, ואמר לי, לך קח פירות מן השוק שהם
 45 דמאי, כלומר שהם של עם הארץ שפירותיו חייבים במעשר מדרבנן
 46 מפני שאינו נאמן על המעשרות, ועשר מפירות דמאי אלו עליו - על
 47 הטבל שנתערב בחולין. מבארת הגמרא: קסבר רבי טרפון,

המשך ביאור למס' מנחות ליום שישי עמ' א

6 דקות וחלק עבות, אין זה נוי לספר תורה.
 7 נודמנה לו בסוף שיטה תיבה בת חמש אותיות, ואין מקום בשיטה
 8 לכל התיבה, לא יכתוב שתים - שתי אותיות בתוך דף וישלש חוץ
 9 לדף - בין הדפים,

1 מתחילה בסוף אותה שיטה, ומבארת הברייתא, שיוזרו את עצמו
 2 שלא יצטרך לבוא לידי מצב שנשאר בשיטה ריוח פחות משיעור
 3 תשע אותיות, ויצטרך לעשות את הכתב כך כדי שיוכל להתחיל
 4 לכתוב פרשה פתוחה בשיטה הבאה או פרשה סתומה באותה שיטה.
 5 והטעם שלא ימעט את הכתב הוא מפני שאם יעשה חלק מהשורות

רבי חנינא הלכה כרבי שמעון שזורי, ולא להביא דברי זעירי בלא רבין בר חנינא. הגמרא ממשיכה לברר על איזה ענין אמר רבי חנינא שהלכה כרבי שמעון שזורי: **אֵלָא אֵהָא** – על דין זה ששנינו במשנה (גיטין סה), כאשר אדם בריא אומר לאנשים אחרים 'כתבו גט ותנו לאשתי', הרי זו שליחות גמורה של גירושין וכתבו ויתנו לה, אולם אם אמר רק 'כתבו גט לאשתי' ולא אמר 'תנו', אם לא היה שם דבר המורה על כוונתו, אנו אומרים שלא התכוין באמת שיתנו לה גט אלא רצה לשחק בה, ואין כותבים לה גט. המשנה המובאת כאן דנה באדם שנמצא במצב של סכנה וכדומה ואמר 'כתבו גט לאשתי' ולא אמר 'תנו', ועל כך שנינו, **בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים, הַיּוֹצֵא בְּקוֹלָרְךָ – מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב מֵיֵתָה לְמַלְכוּת וַיּוֹצֵא כְּבוֹל בְּשִׁלְשֶׁלֶת בְּדַרְכּוֹ לַיְהוּדָה, וְאָמַר לֵאלוּ שְׂהִי שֵׁם 'בְּתֻבּוֹ גַּט לְאִשְׁתִּי', הָרִי אֵלָיו וְיִתְּנוּ אֶת הַגֵּט לְאִשְׁתּוֹ לְפָנֵי שִׁיהַרְגוּהוּ, אֵף עַל פִּי שְׂלֵא אֹמֵר בַּמְּפֹרֵשׁ 'תְּנוּ גַט לְאִשְׁתִּי', מִפְּנֵי שֶׁגִּילָה דַּעְתּוֹ שֶׁהוּא רוֹצֵה בְּאִמַּת שִׁיתְנוּ גַט לְאִשְׁתּוֹ כִּי שֶׁלֹּא תִיָקֵק לְהִתְיַבֵּם לְאַחֵי לְאַחֵר שִׁיהַרְגוּהוּ, וּמִתּוֹךְ שֶׁהוּא בְּהוֹל וּמְפּוֹחַד לֹא הִסְפִּיק לֹמַר 'תְּנוּ'. הָרוּז לֹמַר, אֵף הַמְּפָרֵשׁ – הַמְּפֹלֵיג בְּסַפְיָהּ בֵּים הַגְּדוּל, וְהַיּוֹצֵא לְמַדְבְּרוֹת בְּשִׁיחָרָא, אִם קוֹדֵם שִׁיצֵאוֹ אֹמְרוֹ 'כְּתוּב גַּט לְאִשְׁתִּי', כּוֹתֵבִים וְנוֹתְנִים גַּט לְנִשְׁוֹתֵיהֶם אֵף שֶׁלֹּא אֹמְרוֹ 'תְּנוּ', לְפִי שֶׁהַעֲנִין שְׁבוּ הֵם נִמְצְאִים מֵרֵאשִׁית שֶׁהִתְכוּוֹנוּ לְגַרְשׁ אֶת נִשְׁוֹתֵיהֶם, רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁזוּרִי אוֹמֵר, אֵף הַמְּסוֹכֵן – חוֹלֵה הַנּוֹטֶה לְמוֹת, דִּינוֹ כֵּן. וְכֵן רַבִּי חֲנִינָא לֹמַר שֶׁהִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁזוּרִי לְעַנֵּן מְסוֹכֵן שְׂאֹמֵר 'כְּתוּב גַּט לְאִשְׁתִּי' וְלֹא אֹמֵר 'תְּנוּ'. **אִי נָמִי, כּוֹוֹנֵת רַבִּי חֲנִינָא אֵהָא** – על דין זה ששנינו במשנה (דמאי פ"ד מ"א) לגבי דמאי, דהיינו פירות של עם הארץ שאינו נאמן על המעשרות, ומספק חיובו חכמים את הלוקח מהם פירות לעשרם, ובתחילת המשנה שנינו שהלוקח פירות דמאי ושכח לעשר את הפירות קודם שבת ואין לו מה לאכול בשבת, הקילו חכמים משום עונג שבת שישאל את המוכר ואם המוכר אומר שעשירם מותר לאכלם בשבת, הואיל ודמאי הוא תקנה דרבנן שהרי רוב עמי הארץ מעשרים, אבל במוצאי שבת לא יאכל עד שעשירם. המשנה במשיכה המשנה, שלא רק בשבת יש דין נאמנות לעם הארץ, אלא גם תרומת מעשר – אחד ממאה מהפירות שניתן לכהן של דמאי – שהופרשה מפירות דמאי, שְׁהוֹרָה לְמִקְוָמָה – שחורה ונתערבה עם שאר הפירות שאין בהם מאה כנגדה לבטל איסורה, וכעת היא אוסרת את הפירות משום דימוע, כלומר תערובת תרומה וחולין, שהרי תרומה אינה עולה אלא באחד ומאה וכאן אין מאה כנגד התרומה, ויש הפסד גדול שכל הפירות נאסרים, רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁזוּרִי אוֹמֵר, אֵף בַּחוּל שׂוֹאֵלֵי וְאִם הַמוֹכֵר אוֹמֵר שֶׁכֵּבֵר תְּרוּמַת מַעֲשֵׁר מִהַפִּירוֹת, אוֹכְלוּ עַל פִּיו, וְנֶאֱמַן הַמוֹכֵר עַל כֵּךְ, וְנִמְצָא שֶׁלֹּא חָלָה עָלָיו שֵׁם תְּרוּמַת מַעֲשֵׁר מַעֲלוֹם, וְהִקְלוּ מִשּׁוּם הַפֶּסֶד הַגָּדוֹל שִׁישׁ לְלוֹקַח. דוּחָה הַגְּמָרָא: **וְהָא אִיתְמַר עָלָה** – הרי נאמר על הלכות אלו, אֹמֵר רַבִּי יוֹחָנָן, הַלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁזוּרִי בְּמִסּוֹכֵן וּבְתִרְמוֹת מַעֲשֵׁר שֶׁל דְּמָאִי, וְאִם אִיתְּהָ – ואם אכן כוונת רבי חנינא למסוכן או לתרומת מעשר של דמאי, הוּא נָמִי לִימָא – היתה הגמרא צריכה לומר 'אמר רבי יוחנן הלכה כרבי שמעון שזורי, וכן אמר רבין בר חנינא אמר עולא אמר רבי חנינא הלכה כרבי שמעון שזורי', ולא להביא דברי רבי יוחנן בלא דברי רבי חנינא. הגמרא ממשיכה לברר על איזה ענין אמר רבי חנינא שהלכה כרבי שמעון שזורי: **אֵלָא אֵהָא** – על דין זה ששנינו בברייתא, רַבִּי יוֹסִי בְּן בִּיפָּר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁזוּרִי, פוֹל הַמְּצַרִּי – מן קטנית שניתן לזרועו לירק, דהיינו לאוכלו כירק, או לזרוע, דהיינו כדי לאכול את הזרע, שְׁזָרְעוּ לִזְרֵעַ וּשְׁנַת הַמַּעֲשֵׁר שְׁלוּ נִקְבַּעַת עַל פִּי זִמְנָה הַהִרְשֵׁשָׁה, מְקַצְתוּ הַשֵּׁרִישׁ לְפָנֵי רֹאשׁ הַשֶּׁנָּה וּמְקַצְתוּ אַחֵר רֹאשׁ הַשֶּׁנָּה, אִין תּוֹרְמִין מִזֶּה עַל זֶה, לְפִי שְׂאִין תּוֹרְמִין וּמַעֲשֵׂרִין לֹא מִן הַתְּדִישׁ עַל הַיֶּשֶׁן וְלֹא מִן הַיֶּשֶׁן עַל הַתְּדִישׁ, אֵלָא רַק מֵאוֹתָהּ שְׁנָה עַל אוֹתָהּ הַשְּׁנָה. בִּיצֵד יַעֲשֶׂה, צוֹכֵר בְּרָנוֹ לְתוֹכּוֹ, כְּלוֹמַר מַעֲרֵב דֵּיטֵב אֶת הַפּוֹל**

אֵלָא יכתוב שלש אותיות בתוך תוך ושתיים חוץ לך – בין הדפים. ואף על פי שבתיהבת בת חמש אותיות מותר לכתוב שתי אותיות מחוץ לך, מכל מקום אם בסיום השורה נזמנה לו תיהבת פת שתי אותיות בלבד, לא יורקנה לבין הדפין, אלא חוזר וכותב את התיבה בתחילת השיטה הבאה. הגמרא מביאה ברייתא המבארת את דיני מי שטעה ושכח לכתוב שם משמות הקב"ה, איך צריך לתקן את טעותו: הַפּוֹעֵה בְּשֵׁם – מי שכתב ספר תורה ונביאים וכתובים ושכח לכתוב שם משמות הקדוש ברוך הוא, נזרר את מה שכתב – ומתין שהדין יתייבש ומוחק את התיבה הקודמת לשם, ותולה – וכותב בין השורות את מה שזָרַר, וכותב את השם על מקום הנזר, דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר, אף תולין את השם – יכול לכתוב את השם בין השורות. רבי יצחק אומר, אף מוחק את התיבה הקודמת לשם קודם שהדין התייבש, וכותב על מקום המחיקה את השם, אף על פי שמחיקה אינה נראית יפה כגרידה. רבי שמעון שזורי אומר, את כל השם פולו תולין – מותר לכתוב בין השורות, אבל את מקצתו – חלק מאותיות השם אין תולין. רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר, אין בורחין את השם לא על מקום הנזר ולא על מקום המחיקה ואין תולין אותו, אלא ביצד עושה, מסלק את הריעה בולה וגוונתה, וחוזר וכותב הכל בידיעה חדשה. איתמר, רבי חנינאל אומר רב, הלכתה, תולין את השם בין השורות. רבה בר רב הנה אמר רב יצחק בר שמואל, הלכתה, מוחק את התיבה הקודמת לאותיות השם, אפילו קודם שהדין התייבש וכותב על מקום המחיקה את השם. שואלת הגמרא: ולימא מר הלכתה כמר ומר הלכתה כמר – שיאמר רב הלכה כרבי יוסי, וכן רב יצחק בר שמואל, שיאמר הלכה כרבי יצחק, ומדוע פירשו את הדין שאמרו התנאים. משיבה הגמרא: לא הזכירו את שמות התנאים משום דאפכי להו – שיש שהופכים את דבריהם ואומרים שרבי יוסי סובר שמוחק וכותב ורבי יצחק סובר שתולין את השם, ולכן האמוראים לא הזכירו את שמות התנאים אלא פירשו מה היא ההלכה. אומר רבין בר חנינאל אומר עולא אמר רבי חנינאל, הלכתה כרבי שמעון שזורי, ולא עוד אלא כל מקום ששנה רבי שמעון שזורי, הלכתה כמותו. מבררת הגמרא: אהניא – על איזה ענין אמר רבין בר חנינאל בשם רבי חנינא שהלכה כרבי שמעון שזורי. אילימא אהא – אם נאמר שכוונתו לדין זה ששנינו, רבי שמעון שזורי אומר, כל השם פולו תולין, מקצתו אין תולין, אם כן יקשה, והא איתמר עלה – והרי נאמר בגמרא לעיל על הלכה זו, אמר רב חנינאל אומר רב, הלכתה תולין את השם, ורבה בר רב הנה אמר רב יצחק בר שמואל, הלכתה מוחק וכותב, ואם איתא – ואם אכן כוונת רבין בר חנינאל בשם רבי חנינאל לדין טועה בשם, אם כן, הוא נמי לימא, כלומר, לא היה לגמרא לומר 'אמר רבין בר חנינאל אמר עולא אמר רבי חנינאל, הלכה כרבי שמעון שזורי', שגנאה כענין חדש, אלא 'רבין בר חנינאל אמר עולא אמר רבי חנינאל, הלכה כרבי שמעון שזורי', כהמשך לדברי האמוראים הקודמים. הגמרא ממשיכה לברר על איזה ענין אמר רבי חנינא שהלכה כרבי שמעון שזורי: **אֵלָא אֵהָא** – על דין זה ששנינו לגבי בן פקועה, דהיינו בהמה שנשחטה ונמצא עובר בתוכה, שעובר זה אינו טעון שחיטה, ונחלקו תנאים (חולין ע"ז ע"ג) במקרה שלאחר שחיטת הבהמה יצא העובר ועמד על רגליו, דעת חנא קמא שהעובר טעון שחיטה מדרבנן מפני שחוששים שיטעו ויתירו בלא שחיטה בהמה שאינה בן פקועה, ורבי שמעון שזורי אומר, אפילו אם העובר גדול והוא בן חמש שנים וחורש בעשרה, שחיטת אמו מותרתו והוא עצמו אינו טעון שחיטה. דוחה הגמרא: הא איתמר עלה – הרי נאמר על הלכה זו, זעירי אומר רבי חנינאל, הלכתה כרבי שמעון שזורי, ואם איתא – ואם אכן כוונת רבין בר חנינאל בשם רבי חנינאל לדין בן פקועה, הוא נמי לימא – היתה הגמרא צריכה לומר 'אמר זעירי אמר רבי חנינאל הלכה כרבי שמעון שזורי, וכן אמר רבין בר חנינאל אמר עולא אמר

מנחות דף כה עמוד א תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) קלה

44 מרצה על עֶזְוֹן של עבודה ביד שְׂמַאל, שאף שמעיקר הדין אין עבודות
45 הקרבנות נעשות אלא ביד ימין, מכל מקום אם הקריבו בשמאל יהיה
46 הקרבן כשר, שגם בעון זה מצינו צד קל, שְׁהוּתָר מִכְּלָלוֹ בְּיוֹם
47 הַכִּפּוּרִים, וכפי ששינו במסכת יומא (מז). שביום הכיפורים נוטל
48 הכהן גדול, כשנכנס להקטיר קטורת בקדש הקדשים, את הכף שבה
49 הקטורת, בשמאלו, ואת המחתה שבה הגחלים, בימינו.
50 מתרצת הגמרא: אָמַר לִיָּה אֲבִי לְרַבִּי אֵילֵעָא, אין לומר שהציץ
51 מרצה על עון שמאל, לפי שאמר קָרָא – נאמר בפסוק זה המדבר
52 בריצוי הציץ (שמות ט) וְנִשָּׂא אֶהָרֶן אֶת עֶזְוֹן הַקְּדָשִׁים, ומשמע
53 שמרצה הוא על עֶזְוֹן שֶׁהָיָה בּוֹ בכל מקום, וְדִיתֵינוּ – והיתירו תורה
54 במקום אחר, לְאִשּׁוּקֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים, דָּאֵין זֶה הִיתֵר עַל הָעוֹן, אלא
55 הַכְּשִׁירוּ בְּשַׂמְאֵל הוּא – כך הוא עיקר סדר עבודת הכהן גדול ביום
56 הכיפורים שנוטל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו, ואינו עון
57 כלל.
58 תירוץ נוסף: רַב אֲשֵׁי אָמַר, הטעם שאין לפרש שהציץ מרצה על עון
59 שמאל, לפי שבפסוק זה נאמר וְנִשָּׂא אֶהָרֶן אֶת עֶזְוֹן הַקְּדָשִׁים, שהם
60 ומשמע שהוא מרצה רק על עון ופסול שיש בקדשים עצמם, שהם
61 הקרבנות, וְלֹא עַל עֶזְוֹן הַמְּקַדְּשִׁין שהם הכהנים העובדים ועליהם
62 לקדש הקומץ בימין, שאם עבדו בשמאל אין הציץ מרצה על עון זה.
63 שואלת הגמרא: אָמַר לִיָּה רַב סִימָא פְּרִיָּה דְרַב אֲדִי לְרַב אֲשֵׁי,
64 וְאָמְרֵי לָהּ רַב סִימָא פְּרִיָּה דְרַב אֲשֵׁי לְרַב אֲשֵׁי, ואימא – ומדוע
65 לא נאמר שהציץ מרצה על עֶזְוֹן בְּעַל מוֹם, שאם הקריב קרבן שיש
66 בו מום, הציץ ירצה עליו להכשירו, שגם בעון זה מצינו צד קל,
67 שְׁהוּתָר מִכְּלָלוֹ בְּעוֹפּוֹת, שאף שבהמה בעלת מום פסולה לקרבן,
68 מכל מקום קרבן העוף כשר אף בעוף בעל מום, דְאָמַר מֶר בְּבִרְיָתָא
69 (תמורה ד) שְׁדִין תְּמוּת וְזִכְרוֹת צַרִּין שֶׁהַקְּרָבֵן הִיָּה תְּמוּת, ושקרבן
70 עולה יהיה זכר, הוא רק בְּכַפְּתָהּ. וְאֵין תְּמוּת וְזִכְרוֹת נִהְיָ בְּעוֹפּוֹת.
71 משיבה הגמרא: אָמַר לִיָּה, עֶלְיָךְ – על טענתך זו, שהציץ ירצה על
72 עון בעל מום, אָמַר קָרָא – נאמר בפסוק (ויקרא כב ט) יָשׁוּר וְשָׂה שְׂרוּעַ
73 וְקָלוּט נִרְבָּה תַעֲשֶׂה אֹתוֹ וְלִנְדָר לֹא יִרְצָה, ועוד נאמר (שם כב ט) 'כֹּל
74 אֲשֶׁר בּוֹ מוֹם לֹא תִקְרְבוּ בִּי לֹא לְרִצּוֹן יִהְיֶה לָכֶם, הרי שאמרה
75 תורה בפיורש שאין ריצוי לעון בעל מום.
76 הגמרא דנה בדין נטמא הדם או הקומץ והקריבוהו, והאם יש חילוק
77 בין שוגג למוזד: תְּנִי רַבְּנֵי, דָּם קַרְבֹּנֹת שֶׁנִּשְׂמָא וְנִאָסֵר לְהַקְרִיבוֹ,
78 ועבר וירקו' על גבי המזבח בטומאתו, אם היה זה בְּשׁוּגְגָא, שלא ידע
79 שיש איסור בזה, הוֹרְצָה – הקרבן כשר ועולה לו לרצון. אבל אם היה
80 זה בְּמִזִּיד, קנסוהו חכמים ואמרו שלא הוֹרְצָה לו, והקרבן פסול.
81 מוסיפה הברייתא: בְּמָה דְכָרִים אֲמֹרִים – שדין זה שאמרו שבמוזד
82 הקרבן פסול הוא דווקא בְּקַרְבֹּנֹת יָחִיד, אֲכָל בְּקַרְבֹּנֹת צִיבּוּר, בֵּין
83 בְּשׁוּגְגָא, בֵּין בְּמִזִּיד, הוֹרְצָה לו, והקרבן כשר. מוסיפה הברייתא עוד:
84 וּבְקַרְבֹּנֹת שֶׁמִּבְּיָא עוֹבְדֵי בּוֹכְבִּים, אין חילוק בין שוגג למוזד, אלא
85 בֵּין בְּשׁוּגְגָא וּבֵין בְּמִזִּיד, בֵּין בְּאֹנֶם – בעל כרחו, וּבֵין בְּרִצּוֹן –
86 מדעתו,

משנה

1 המשנה שלפנינו עוסקת בדין מנחה שנפסל קומצה קודם
2 שהקטירוהו, והקטירוהו בפסול, אם כשירה היא. נִשְׂמָא הַקּוּמִץ
3 וְהַקְרִיבוֹ, הַצִּיץ שעל מצחו של כהן גדול מְרַצָּה ומכפר על ההקרבה
4 בטומאה, והמנחה כשירה, ויצאו הבעלים ידי חובתם, ושיריה
5 נאכלים. ואם יִצָּא הקומץ חוץ לחומת העזרה, ונפסל מדין יוצא,
6 ועבר וְהַקְרִיבוֹ, אֵין הַצִּיץ מְרַצָּה על הקרבה זו, והמנחה פסולה. לפי
7 שְׁהִצִּיץ מְרַצָּה עַל הַטְּמָא, וְאֵינוֹ מְרַצָּה עַל הַיּוֹצֵא.

גמרא

10 הגמרא מבארת את מקור הדין והטעם שאין הציץ מרצה אלא על
11 טומאה ולא על שאר הפסולים: תְּנִי רַבְּנֵי, נאמר בתורה לענין הציץ
12 (שמות כח לח), וְהָיָה עַל מִצַּח אֶהָרֶן וְנִשָּׂא אֶהָרֶן אֶת עֶזְוֹן הַקְּדָשִׁים,
13 כלומר, שאהרן נושא את המשא של העון והפסול מהקדשים,
14 ונמצאו הקדשים מסולקים מן העון ומן הפסול, וכשרים. ולא נתפרש
15 בתורה איזה עון הוא נושא. מבררת הברייתא: וְכִי אֵיזָה עֶזְוֹן הוּא
16 נוֹשֵׂא, אִם הַטְּמָא שמרצה על עֶזְוֹן פִּיגוּל, שאם עשו אחת מארבע
17 העבודות המעכבות בקרבן על מנת לאכול כזית ממנו חוץ למקומו,
18 שהציץ מרצה על קרבן זה ומכשירו אין לומר כן, שְׁהָרִי בְּכָר נִאָמַר
19 על המקריב בפסול של חוץ למקומו (ויקרא יט ט) וְאִם הָאֵכָל יֵאָכַל
20 לו פִּגּוּל יִהְיֶה, ומבואר אם כן שאין הקרבן עולה לבעלים. וְאִם הַטְּמָא
21 שהציץ מרצה על קרבן שיש בו עֶזְוֹן נִזְתָּר – שעבד על מנת להותירו
22 ולאכול ממנו חוץ לזמנו. הָרִי בְּכָר נִאָמַר (שם יט ז) וְאִם הָאֵכָל יֵאָכַל
23 בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי פִּגּוּל הוּא לֹא יִרְצָה, הָא – הרי שבהכרח לומר שאֵינוֹ
24 נוֹשֵׂא אֵלָא קַרְבֵּן שִׁישׁ בּוֹ עֶזְוֹן טוּמְאָה – שנטמא הדם. ויש סביר לומר
25 כך שאין הציץ מרצה אלא על פסול טומאה, לפי שיש באיסור
26 הקרבה בטומאה צד קל, שְׁהוּתָרָה מִכְּלָלוֹ בְּקַרְבֵּן צִיבּוּר, שאף שיש
27 איסור להקריב בטומאה, מכל מקום אם אירע בקרבן ציבור שנטמא
28 הקרבן או שהיו הכהנים טמאים, הקרבן קרב. ולכן גם בקרבן יחיד אף
29 שאין בו היתר להקריב בטומאה, אם אירע שנטמא הדם או הקומץ
30 והקריבוהו בטומאה, הציץ מרצה להכשיר הקרבן.
31 מקשה הגמרא: מִתְּקִיף לָהּ רַבִּי וִירָא, אִימָא – נאמר שהציץ מרצה
32 על קרבן שיש בו עֶזְוֹן יּוֹצֵא, שאם יצא הדם חוץ לחומת העזרה, אף
33 שנפסל ביוצא, אם הקריבוהו הקרבן כשר. שגם בפסול זה מסתבר
34 לומר שיועיל בו ריצוי, ומשום צד קל שיש בו, שכן מצינו שְׁהוּתָר
35 פסול יוצא מִכְּלָלוֹ – מכלל הדין שיצא חוץ למחיצתו פסול
36 הוא, בקרבנות שמקריבים בְּכַפְּתָהּ, שכאשר היה המשכן בנוב ובגבעון
37 לא היה איסור ביוצא חוץ למחיצתו. ומדוע אמרו במשנתנו שאין
38 הציץ מרצה על עון יוצא.
39 מתרצת הגמרא: אָמַר לִיָּה אֲבִי לְרַבִּי זִירָא, אין הציץ מרצה על עון
40 יוצא, לפי שאמר קָרָא – נאמר בפסוק זה המדבר בענין ריצוי הציץ
41 (שמות כח לח) 'לְרִצּוֹן לָהֶם לִפְנֵי ה'', ויש ללמוד מכך שְׁעוֹן דְּלִפְנֵי ה'
42 אֵין, אבל עֶזְוֹן דִּיּוֹצֵא, שאינו לפני ה', לֹא.
43 מקשה הגמרא: מִתְּקִיף לָהּ רַבִּי אֵילֵעָא, אִימָא – נאמר שהציץ

המשך ביאור למס' מנחות ליום שישי עמ' ב

8 נְמִי לִימָא – היתה הגמרא צריכה לומר 'אמר רבי שמואל בר נחמני
9 אמר רבי יוחנן הלכה כרבי שמעון שזורי, וכן אמר רבין בר חיננא
10 אמר עולא אמר רבי חנינא הלכה כרבי שמעון שזורי, ולא להביא
11 דברי רבי יוחנן בלא דברי רבי חנינא.
12 אֵלָא אָמַר רַב פִּפְא, כוונת רבי חנינא היא אֲשִׁיחָה – על דין שידה,
13 כמבואר בסמוך. רַב נַחְמֵן פֶּר יִצְחָק אָמַר, כוונת רבי חנינא היא אֵינוֹן
14 – על דין יין, כמבואר בסמוך. מבארת הגמרא: רַב פִּפְא אָמַר,

1 שהשריש לפני ראש השנה עם הפול שהשריש לאחר ראש השנה,
2 וְנִמְצָא תוֹרֵם וּמַעֲשָׂר מִן הַחֵדֶשׁ שָׂבוּ עַל הַחֵדֶשׁ שָׂבוּ וּמִן הַיֵּשֶׁן שָׂבוּ
3 עַל הַיֵּשֶׁן שָׂבוּ, שסבר רבי שמעון שזורי 'יש בילה', דהיינו שאם עירב
4 את החדש ודישן סומכים שיש משניהם בתוך התרומה והמעשר לפי
5 החשבון. דוחה הגמרא: הָא אֵיתְמַר עֲלָהּ – הרי נאמר על הלכה זו,
6 אָמַר רַבִּי שְׂמוּאֵל פֶּר נַחְמֵנִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן
7 שְׁזוּרִי, וְאִם אֵיתָא – ואם אכן כוונת רבי חנינא לפול המצרי, הוא